

ODMEVI NA DOGODKE

Birgita Fransson

Stockholm

NEKOČ, V DAVNIH ČASIH...*

Švedske otroške knjige – nekoč in danes

Slikanica je otrokovo prvo srečanje s knjigo. Ko bere in gleda slike v maminem ali očetovem naročju, je to ne le njegovo prvo doživetje branja in umetnosti, ampak tudi izkušnja intimnosti, družabnosti in občutka varnosti. Ni presenetljivo, da slike iz otroštva zapustijo vtise, ki jih otrok pomni vse življenje.

Švedski otroci so nenasitni bralci. Statistika pravi, da 80 % otrok med tretjim in osmim letom prebere, ali jim preberejo drugi, eno knjigo na dan (odraslih le 29 %). Vsak otrok bere povprečno pol ure na dan. Knjižnicam gre zahvala, da so otroci navadno obkroženi s knjigami. V vseh 284 občinah na Švedskem izposoja knjige skupaj 1700 ljudskih knjižnic.

Prva knjižnica za otroke je bila odprta v Stockholmu leta 1911, zdaj pa je poseben otroški oddelek v vsaki knjižnici. Največ knjig si sposodijo mlajši otroci, od katerih mnogi pridejo v knjižnico s starši, medtem ko se drugi seznanijo s knjižnico preko vrtcev. Nekatero občino povabijo vse otroke, stare tri in štiri leta v knjižnico, kjer dobijo knjigo. To je eden izmed načinov, da poskrbijo za stik z otroki, katerih starši berejo zelo malo, in tako morda nikoli ne bi šli v knjižnico.

Vsako leto izide na Švedskem okoli 1000 knjig za otroke in mladino. Med te-

mi je nekaj novih izdaj že znanih knjig, druge so prevodi, vsako leto pa izidejo tudi nove švedske slikanice, ki jih ilustrirajo novi umetniki.

Je kaj, kar bi lahko označevalo tipično švedsko slikanico v primerjavi s tistimi iz drugih dežel? Ulf Löfgren, švedski ilustrator, ki je bil več let član žirije bratislavskega biala ilustracij, je imel veliko priložnosti primerjati ilustracije iz različnih dežel. Pravi: „Karakteristično za slikanice iz skandinavskih dežel in Finske je njihova preprostost, njihov neposreden in enostaven izraz, neizumetničena tehnika in dejstvo, da si ilustratorji očitno želijo, da jih otroci sprejmejo in razumejo. Slednje je pomembno prav danes, ko veliko slikanic vsebuje tako zapletene ilustracije, da so otrokom težko razumljive. Te vrste knjig so nedvomno pisane za odrasle, kljub temu, da so predstavljene kot otroška literatura.”

Tesno povezanost med avtorjem in otroki srečam v slikanicah od Otilie Adelsborg do Lene Andersson. Ilustratorji so na strani otrok, se vanje zživijo in jih rišejo kot enakopravne odraslim, ne pa kot čudovita mala bitja, ki so namenjena odraslim na ogled. Lahko so življenjski in otroški, čeprav to pomeni, da ne morejo biti tako sladki in ljubki, kakor bi si želeli mnogi odrasli.

* Besedilo je spremljalo zanimivo potujočo švedsko razstavo mladinskih knjig, ki je bila v Pionirski knjižnici v Ljubljani aprila 1991 (ob Mednarodnem dnevu mladinske knjige). Napisala ga je urednica priznane švedske mladinske revije *Opsis kalopsis*.

Bi morale otroške knjige nuditi razvedrilo ali izobraževati? Bi morale biti vzgojne ali spodbujati domišljijo? Naj bi jih presojali s pedagoškimi, literarnimi ali psihološkimi kriteriji? O tem vprašanju so razpravljali že od 19. stoletja in še danes razpravljajo o njem. Ni preprosteга črno-belega odgovora, ker se ti kriteriji med seboj ne izključujejo. Knjiga je lahko vzgojno sporočilo in ima estetske kvalitete, lahko nekaj nauči in spodbuja domišljijo. Ali kakor je rekel nestor švedskih otroških knjig, Lennart Helsing, med razpravo leta 1963: "Vsa vzgojna umetnost je slaba umetnost in vsa dobra umetnost je vzgojna."

Prve otroške knjige na Švedskem so bili prevodi, ki so bili prvenstveno namenjeni vzgoji. To so bile knjige, iz katerih so otroci višjih slojev morali črpati znanje in se učiti dobrih navad. Že konec 19. stoletja je začela izginjati meja med poučno literaturo in leposlovjem. Štirideset ali petdeset let nazaj ljudske knjižnice ne bi dovolile otrokom, da si izposodijo več kot dve knjigi "za kratek čas", pač pa kolikor so hoteli "dolgočasnih", tehničnih knjig in nebeletristike. Otrok danes ne bi mogel razumeti delitve na te kategorije, kajti neleposlovje je zanj prav tako zabavno kot beletristika.

Abeceda princev Ottilie Adelborg iz leta 1892 je dober primer knjige, ki združuje prijetno s koristnim, pedagoške vrline z umetnostjo.

Na Ottilio Adelborg sta vplivala dva angleška ilustratorja, Walter Crane in Kate Greenaway, a njene knjige so bile zelo prepoznavno švedske po značaju. V *Abecedi princev* je orisala švedsko floro z botanično natančnostjo, v svetlih, zmernih nordijskih barvah. Ottilia Adelborg, ki se je šolala na Kraljevi akademiji za umetnost, je sama napisala okrog deset knjig in ilustrirala mnoge drugih avtorjev. Povedala je, da je nanjo, ko je bila še otrok, naredila najbolj trajen vtis knjiga Heinricha Hoffmanna *Struwwelpeter*. "V

tej knjigi je nastopal deček, ki je rezal štruco kruha. Držal je štruco na prstih in tako silovito zarezal vanjo, da je odrezal tudi svojo glavo. Sijajno! Da, *Struwwelpeter* je bila dobra knjiga."

Mnogo let pozneje je Ottilia Adelborg napisala svojo inačico *Struwwelpetra*, *Čisti Peter in otroci umazane Lee*. Bila je prevedena v angelščino in nemščino in uprizorjena kot lirična drama v Holandiji.

Selma Lagerlöf je bila že slavna avtorica, ko jo je Nacionalno združenje švedskih osnovnošolskih učiteljev zaprosilo, da bi napisala zemljepisni učbenik za švedske otroke, s čimer se je strinjala. Potovala je po vsej deželi in zbirala material. Svojemu izdajatelju je pisala, da "bo to nenavadna in zabavna stvar, umetniško delo in šolska knjiga obenem, in da je bila srečna, ker je dobila edinstveno idejo."

Ob začetku stoletja je emigriral v Ameriko že vsaki peti Šved; nad tem se je pisateljica zelo zamislila. Želela je, "da bi mladi ljudje ob branju njenega učbenika pridobili znanje o svoji lastni deželi, da bi se jo naučili ljubiti in razumeti, da bi odkrili njene vire in možnosti, s katerimi bi si pomagali, tako da ne bi zdrveli v Ameriko ob prvi majhni skušnjavi." Mislila je, da bi šole lahko z uporabo dobrega učbenika dosegle stopnjo "vsestranske, upoštevanja vredne izobrazbe, ki bi močno zmanjšala razredne razlike."

Čudovito popotovanje Nilsa Holgerssona je bilo ob izidu leta 1907 sprejeto z mešanimi ocenami. Nekaj kritikov je bilo mnenja, da se je Nils preveč zabaval na potovanju; šolarje zapeljuje, da bi se izgubljali v sanjarjenjih. Drugim se je zdelo dvomljiva mešanica resničnega in izmišljenega. Ampak otroci so jo imeli radi. Danes Nilsa Holgerssona redko berejo v švedskih šolah in še to v izvlečkih. Bil pa je preveden v trideset jezikov in nepretrgoma se pojavljajo nove in nove izdaje.

Leta 1931 je izšla prva izdaja, ki jo je ilustriral grafik Bertil Lybeck. Naredil je

160 črno-belih risb; pri tem je uporabil tehniko tesno se prilegajočih linij, kar je učinkovalo zelo slikovito. Za Švede so njegove ilustracije ravno toliko Nils Holgersson kakor tekst. Selma Lagerlöf je bila zadovoljna, njegove risbe so bile za njo "ustrezne in prikupne." Ko je prejela Nobelovo nagrado, se ji je to, da je napisala tudi otroško knjigo, nemara štelo v slabo, kar veliko pove o statusu otroške knjige leta 1909.

Inger in Lasse Sandberg sta nedvomno avtorja, ki sta najbolj popularna pri majhnih otrocih. Njuna knjiga o duhu Labanu in vrsta knjig o Danielu, mali Ani in Tumnu, so del švedske naravne in kulturne dediščine in so med knjigami, ki si jih v knjižnicah najpogosteje izposojajo. Statistike kažejo, da je Astrid Lindgren avtorica, katere knjige si najpogosteje sposojajo, sledita pa ji Inger in Lasse Sandberg. Šele na 21. mestu najdemo avtorja, ki piše za odrasle.

Lasse je slikar, Inger pa je bila najprej učiteljica. Odkar sta leta 1953 napisala prvo knjigo, *Jagenjček Ullrik dobi medaljo*, sta sodelovala pri nastanku 70 knjig, ki so znane po igrivi vzgojnosti in sposobnosti prikazati, kako otroci mislijo in kaj čutijo. Pišeta knjige za otroke, ne da bi se pri tem ozirala na odrasle. Pravita: "ni kompromisov, kadar gre za otroške knjige. Treba je verjeti v to, kar delaš, in delati to z vsem srcem."

Njune knjige so bile prevedene v mnogo jezikov. Knjiga *Mala Anna gre na potovanje* je izšla v nemščini, danščini, frizijščini in japonščini.

Spomine na minule dni je potomcem ohranila Ann-Madeleine Gelotte v treh knjigah o otroštvu stare mame, mame in nje same. *Ida Maria iz Arflidna* govori o babici, ko je bila še otrok in je živel v koči na Laponskem leta 1880. *Tyra iz Odengatna 10* je knjiga o materinem otroštvu v Stockholmu trideset let kasneje, *Mi živimo v Helenelundu* pa opisuje njeno življenje v stockholmskem predmestju leta 1940. Ann-Madeleine Gelotte je hkrati ilustratorica in pisateljica. Za svoje

knjige je ne le intervjuvala staro mamo in mater, ampak tudi skrbno proučevala slike v muzejih in raziskovala dokumente v starih arhivih. Kosi pohištva, krožniki in oblačila so zvesto reproducirani, natančno tako, kakor so videti v resnici. Živobarvni akvareli niso vseč le otrokom različnih starosti, mnogo odraslih, predvsem starejših, bere njene knjige. *Tyra iz Odengatna 10* je bila prevedena v danščino, norveščino, nemščino, grenlandščino, finščino in druge jezike.

Švedski otroci začnejo hoditi v šolo pri sedmih letih. Veliko jih že zna brati; nekateri pa so se komaj začeli učiti abecede. Tako so razlike v njihovem znanju zelo velike. Karin Aronsson, profesorica na interdisciplinarnem oddelku Tema Barn in njen mož, Stellan Ottosson, sta napisala učbenik, namenjen otrokom, ki vstopajo v šolo z različnim predznanjem. "Učenje branja mora biti zabavno," pravi avtorja. "Vse šolske dejavnosti temeljijo na branju in pisanju. Če se otrokom to že v začetku zdi dolgočasno, jih bo verjetno dolgočasilo še veliko drugih šolskih stvari."

V *Abecedniku modre vrtnice* ponazori vsako črko abecede druga žival. Tistim, ki ne znajo brati, je namenjena preprosta pesmica; tistim, ki že znajo, pa nekoliko težje besedilo. Otroci se iz knjige naučijo stvari, o katerih lahko kasneje pripovedujejo doma.

Malo za šalo malo za res

"Biti na strani otrok" in "jemati otroke resno" sta že popolnoma izrabljeni frazi. Pa vendar nam povesta nekaj pomembnega o knjigah, ki opisujejo otrokov vsakdanji svet. V njih pisatelje in ilustratorje povezuje spoštovanje do otrok.

"Nekoč, pred davnimi časi, je živel v kočici majhna stara ženica..." Ta pesmica, ki jo je ilustrirala Elsa Beskow, je generacijam otrok pomenila prvi stik z literaturo. Danes mora stara ženica z ruto, mačkom in kravo tekMOVATI z modernimi

otroki, kot so Totte, mala Anna in Alfons Aberg, vendar je še veliko otrok, ki najprej preberejo *Pripovedko o majhni stari ženici*, in tako Elsa Beskow zida mostove med generacijami. Pripovedko so brali babicam, ko so bile še majhne, potem pa so jo one brale otrokom, ti pa svojim... Tudi slikanice Else Beskow *Teta Zelenka, teta Rjavka in teta Sivka, Malčki palčki iz gozdov* ter *Buddyjeve dogodivščine na borovničevi jasi* doživljajo vedno nove ponatise.

V sedemdesetih letih so Elso Beskow obtožili malomeščanstva in idealiziranja. Radikalni kritiki so menili, da ji ne bi smeli dovoliti, da bi vplivala na njihove otroke. Elsa Beskow bi morda razumela njihove kritike – tudi sama je bila dokaj privržena radikalnim idejam, čeprav tiste iz njenega časa niso bile podobne onim iz 70-tih. Knjigo o treh tetah je napisala med prvo svetovno vojno in kasneje je potožila: "V svetu sta razsajala beda in ogenj, doma lakota, jaz pa sem sredi vsega tega pisala to idilo."

Knjige Else Beskow so bile prevedene v poljščino, nemščino, ruščino, angleščino in druge jezike.

Veliko priljubljenost Else Beskow je preseгла Astrid Lindgren. Od 1944 je izdala 115 knjig, ki so bile prevedene v 57 jezikov. *Šest Bullerbyjevih otrok* pripoveduje o njenem otroštvu v Smalandu, pokrajini Pike Nogavičke, Emila iz Soup Tureena, Mardie in drugih. Leta 1945 je Astrid Lindgren prejela nagrado za *Piko Nogavičko*, ki je bila sprejeta z mešanimi občutki. "Slab zgled za otroke in še v nespodobnem jeziku," jo je obsodil neki kritik, drugi pa je dejal da je Pika "nekaj, kar te neprijetno popraska po duši." Otroci so Piko takoj sprejeli z odprtimi srci. Še nikoli niso brali o taki deklici. Deklice, ki so se dotlej morale primerjati z majhnimi svetnicami, so se še posebno razveselile te nove, močne in slikovite osebnosti, ki so si jo lahko vzele za vzor.

Po nekaterih izmed knjig Astrid Lindgren so posneli filme, tako na primer po

fantastični zgodbi *Ronja, razbojniška hči* in *Brata Levjesrčna*. Napisala je tudi veliko slikanic, večino v sodelovanju z Ilono Wikland, ki je bila rojena v Estoniji in pri štirinajstih prišla živeti na Švedsko. *Mio, moj Mio* je bila prva knjiga, ki sta jo napisali skupaj (1954), odtlej pa jih je bila še dolga vrsta.

Ni težko opaziti, da so si ilustracije Ilone Wikland in tiste, ki sta jih narisali mlajši ilustratorki Eva Eriksson in Cecilia Torudd, nekam sorodne. Čeprav so njune manj idilične in bolj duhovite, kažejo enako bližino in sorodnost z otroškimi svetom.

Barbro Lindgren piše že od leta 1965. Njen razpon je širok, saj se je poskusila v poeziji, prozi, pa tudi v igrah za mlajše in starejše otroke ter odrasle. *Zelo skrivnostno* in *Strašno skrivnostno* sta le dve izmed njenih najbolj znanih iger; pripovedujeta o dvanajstletni deklici – ki je pisateljica sama – in sta napisani v obliki dnevnika. *Loranga, Masarin in Dartanjang* je čisto drugačna in polna norega humorja. Pisateljica je skupaj z Evo Eriksson napisala *Divjega malčka* (1980); v tej seriji sta zdaj še dve novi knjigi. Eva Eriksson in Barbro Lindgren sta izdali tudi dve slikanici o dečku z imenom Max.

Eva Eriksson je ena izmed ilustratork, h katerim se švedski pisatelji najpogosteje zatekajo. Napisala je tudi nekaj lastnih knjig in jih zbrala v zbirko z naslovom *Bella in Gustav*.

Knjige iz serije *Divji malček* so bile prevedene v več jezikov, med njimi v danščino, norveščino, angleščino in holandsščino.

Tudi Siv Widerberg je pisateljica, ki piše tako poezijo kot prozo za starejše in mlajše otroke. Pogosto obiskuje šole, z učenci organizira delavnice, kjer skupaj pišejo pesmi. Za njene knjige je značilen socialni realizem, proučuje otroke v današnji družbi, tako na primer v *Neverjetni zgodbi* (1987), ki govori o švedski politiki v zvezi z begunci, in o tem, kako so se otroci postavili za sošolca, ki mu je gro-

zilo pregnanstvo. *Šesti D razred, Švedska*, svet je naslov prve knjige iz serije romanov o šoli, Druga serija, ki obravnava življenje v skupnosti se imenuje *Vrtec pri rdeči mravlji*. Razen te serije je Cecilia Torudd ilustrirala tudi nekaj svojih otroških romanov, na primer *Velika sestra in O punčki, ki ni hotela v vrtec*. Cecilia Torudd je po izobrazbi učiteljica risanja in se ukvarja z ilustracijami že od leta 1970. Izdaja tudi komični strip; *Osamljeno mamico* so objavljali v enem izmed časopisov z največjo naklado v deželi, *Dagens Nyheterju*, in so ga z veseljem brali tudi ljudje, ki se za stripe navadno ne zanimajo.

Knjige Siv Widerberg in Cecilie Torudd so bile prevedene v litovščino, danščino, norveščino in francoščino.

Narava in švedsko podeželje

Pojem nordijske svetlobe je znan v slikarstvu; ta posebna svetloba sije iz slikanic, in veliko ilustratorjev uporablja vodene barve, ki se skladajo z nordijskim podeželjem in naravo. Večini švedskih ilustratorjev narava veliko pomeni in meje med opisi vsakdanjega življenja in narave, med pravljičami in slikami so zabrisane.

V delu Johna Bauerja se lepo vidi, da so palčki, velikani, vile in škratje iz pravljič zrasli iz Narave same. Prav Bauer je ilustriral pripovedke, ki so vsako leto izhajale pod naslovom *Med palčki in škra-ti*. Njegovi škratje prihajajo iz småland-skih gozdov blizu Jönköpunga, kjer je živel, nekoliko pa je na avtorja vplivalo tudi potovanje na Laponsko. V njegovih slikah je veliko misticizma; njegovi škratje so del gozda samega in sploh ni težko verjeti, da zares živijo tam med pečina-mi in drevesnimi štori.

Sčasoma se je izoblikovala prava Bauerjeva šola in imel je veliko posnemovalcev.

Lena Andersson je prejela mednarodno priznanje za *Linneo v Monetovem vrtu*,

knjigo o Claudu Monetu, ki jo je napisala skupaj s Cristino Björk. Večina njenih knjig govori o naravi, čeprav so daleč od misticizma in se ubadajo z dosti bolj oprijemljivimi stvarmi, na primer s tem, kako lahko iz majhnega semena zraste cvetača, zakaj ptice pojejo in kako se splete lep venček. *Annine vrtno pesmi* in *Nickya*, detektiva narave, berejo otroci tako doma kot v vrtcih.

Lena Andersson je doslej napisala dve knjigi o mali Stini, ki preživlja poletje s svojim starim očetom na otoku: *Stina ter Stina in galeb*. Druga je prevedena v angleščino.

Bodil Hagbrink je preživela sedem mesecev z laponsko družino na Finnmarksviddi na severu Norveške, in njena knjiga *Inga in severni jelen* pripoveduje o življenju na Laponskem. Bodil Hagbrink je pomagala prinašati vodo iz reke, sekati drva in pomivati, medtem pa je naredila s svinčnikom in vodenimi barvami na stotine skic, ki so kasneje postale del knjige. Napisala je tudi knjigi *Otroci Laponske in Otroci iz Vernetta* – druga govori o otrocih iz Južne Francije. Bodil Hagbrink pravi, da želi v svojih knjigah predstaviti veselejši pogled na svet: "Otroci vidijo na televiziji toliko stvari, ki jim povzročajo skrbi, in mnogi med njimi (tudi jaz) jih le težko pozabijo. Rada bi jim pokazala drugo stran življenja – glejte! svet je prelep in življenje je čudovito. To pomeni, da je naša odgovornost, da ga takega tudi ohranimo, kajne? Moje knjige pa so pomembne tudi za ljudi, o katerih pišem; dajo jim priložnost, da spregovorijo o svojem življenju."

Inga in severni jelen je bila prevedena v laponščino, danščino, norveščino, finščino, angleščino, nemščino, japonsščino in holandsščino.

Hišica iz morja je poetična knjiga o hrepenenju. Hišica, ki stoji na kamnitem otočku daleč sredi morja, sanjari o tem, da bi se spremenila v čolnič in odplula proti obzorju. Jasne, čiste vodene barve ustvarijo vtis svetlobe, v kakršni se koplje-

jo švedska otočja. Birgitta Gedin piše za otroke od leta 1960. V vseh svojih knjigah poudarja pravico in dolžnost vsakogar, da misli s svojo glavo in se sam odloča. Mnoge izmed njenih zgodb se odvija jo na otokih in v njih igra pomembno vlogo naša odgovornost do ohranjanja narave, na primer v *Oblastnem možu na hruski* in *Amaliji Brus na Vindarču*. Peter Petterson je slikar, ki je izdal že nekaj otroških knjig.

Hišica iz morja je bila prevedena v angleščino.

Pravljice in domišljjske zgodbe

Knjiga pravljic iz leta 1882 velja za prvo švedsko slikanico. V njej najdemo priljubljene tradicionalne pesmice, ilustrirana pa je z dvajsetimi celostranskimi slikami Jenny Nyström, ki je študirala na Kraljevi akademiji za umetnost, pa tudi v Münchnu in Parizu. Slikala je portrete in krajine, zaradi finančnih težav pa je bila prisiljena tudi ilustrirati, čeprav si tega ni zares želela. Ilustrirala je slikanice in knjige pravljic, na primer *Grimmove pravljice* in *Švedske ljudske pripovedke*, ter izdelovala risbe za časopise in novoletne čestitke. Prav ona je bila tista, ki je dala švedskemu Božičku njegov značilni dobrovoljni izraz – za model je uporabila svojega očeta. V sedemdesetih letih svojega ustvarjanja je Jenny Nyström ilustrirala skoraj 90 knjig. *Knjiga pravljic* je najboljša med njimi.

Tudi leto 1945 je bilo zelo pomembno za švedsko otroško književnost. Takrat je izšla *Pika Nogavička*, pa tudi prva dela Tove Jansson, Hansa Peterssona in Lennarta Hellsinga. Zadnji je napisal *Maček trobi na srebrni rog*; prej je sicer izdal zbirko pesmi za odrasle, a je kmalu zaslovel kot prenovitelj otroške literature. Pogosto je poudarjal, kako pomembna sta zadovoljstvo in odkritost. Napisal je neskončno število "nonsens" verzov in pravljic, vse z rahlim filozofskim podtonom in izrednim občutkom za jezik.

Lennart Helsing je leta sodeloval z mnogimi slikarji in ilustratorji. Med njimi je bil tudi Fibben Hald, ki je ilustriral *Belino*, domišljjsko zgodbo o mestu Kalmar v Smålandu. Skupaj sta izdelala tudi *Zgodbe iz Babilona*, *Jajce* in *Živalsko knjigo*. Fibben Hald je ilustriral še veliko drugih knjig, riše pa tudi stripe za časopis.

Lennart Helsing je prevajal angleške otroške pesmice v švedščino, njegove lastne pa niso bile prevedene v mnogo tujih jezikov. Morda je njegovo iznajdljivo in poetično poigravanje z besedami težko prevesti. No, *Jajce* je bilo prevedeno v danščino, finščino, norveščino in nemščino. *Čudovita buča* pa kar v deset jezikov, med njimi tudi v angleščino, francoščino, hebrejščino, holandsščino, kurdščino in poljščino.

Ko je Lennart Helsing praznoval sedemdesetletnico, so mu podelili častni doktorat Stockholmske univerze v dokaz, kako pomembn je za švedsko otroško književnost.

Kombinacija ljudske pripovedke in sodobnega ilustratorja lahko včasih da nepričakovane in razburljive rezultate. Anna Höglund je svojim otrokom mesece dolgo večer za večerom brala *Pripovedko o palačinki*. Ko je neki založnik razpisal tekmovanje za najboljšo slikanico, je narisala nove ilustracije za pripovedko, ki jo je tako dobro poznala. Na tekmovanju sicer ni zmagala, vendar je njena knjiga izšla in ji prinesla nagrado na Bienalu ilustracij v Bratislavi.

Anna Höglund je interpretirala še nekaj drugih starih pripovedk, izdelala pa je tudi nekaj zabavnih in ostro kritičnih slikanic o otrocih v današnji družbi. Za *Nočno potovanje* je prispevala tako besedilo kot ilustracije.

Rdečke, ki sta jih napisala P.C. Jersild in Mati Lepp, so zelo moderna zgodba, ki postavi evolucijsko teorijo na glavo. Samo pomislite, kako bi bilo, če bi podgane in žirafe imele mladiče – podrafe –, ali pa medved v pralni stroj – to bi dalo rakune, ki bi jedli umazano perilo!

